

BOKÁNYI PÉTER Tárgyak, helyek

(PETE GYÖRGYNEK)

Roppant nehéz, szinte lehetetlen emlékekről beszélni, emlékeket megidézni segítség nélkül. Ami segítséget jelenthet, azok az objektív dolgok: tárgyak helyszínek, amelyek őriznek emlékeket, s megidéznek történeteket. Alábbiakban ilyeneket keresünk: Pete György kapcsán.

HELYEK

Az Életünk mára legendássá lett, Vörösmarty utcai székhelyét nem ismertem. Számomra a Belsikátor 1. (korábban Forgó köz) volt a legenda: az Életünk első „palotája”, a „Forgó”, ami még 1995 táján is őrzött valamit a 80-as évek teremtő hangulatából, a lap akkori tekintélyéből. Az Életünkbe akkortájt „fel kellett menni”, lévén a szerkesztőségi helyiségek az épület második emeletén. Az enyhén balra ívelő lépcsőn az első emeletre érkeztünk: az egykori Forgó Klub előterébe. Gazdag Erzszi könyvszekrénye és egy impozáns, fából készült bárpult uralta a teret, innen léphetett az ember az előadóterembe (sok év telt el, amíg vettem a bátorságot, s valóban be is léptem oda: a 80-as évek rendezvényeinek helyén leginkább könyveket raktározunk akkor már). Amikor az ember „felért”, a kis előtérből jutott az első irodába: az Életünk örökös titkárnöje, minden életünkös titkok tudója, Szalayné Editke fogadta. Két dolog történhetett, vagy jobbra, vagy balra irányította: jobbra, a kisebb iroda a Nyugat-magyarországi Írócsoporté volt, de ez volt a vendégek helye is. Első találkozásaim a szerkesztőséggel – konkrétan Ambrus Lajossal – a kis irodában zajlottak. A balra nyíló, hatalmas szerkesztőségi irodába akkor léptem talán először, amikor Pete György felajánlotta, hogy korrektorként részt vehetek a szerkesztőségi munkában. A szerkesztőségi szoba centrumában dohányzóasztal, ülőgarnitúra állt: az asztalon pedig a Hajónapló. Egy vaskos üzenőfüzet volt ez, amely a „kapitány” (Pete György) és a „gépház” (Ambrus Lajos, Gyurác Ferenc) üzenetváltásait őrizte – a későbbi költözködések során, attól tartok, lába kelt.

Beszédes volt ez a Forgó-béli szerkesztőség. Élénk irodalmi életéről mesélt, amikor – Papp Zsolt szavaival – „voltak versek és voltak olvasók”, s nem csak a versek tehettek arról, hogy voltak olvasók. Valódi értelmiségi műhelyként működött a szerkesztőség a 80-as években rendezvényeivel, előadóestekkel, kiállításokkal, s nem mellesleg szellemi bázisa volt az ellenzéki mozgalmaknak. 1995-ben, amikor én a folyóirathoz érkeztem, ennek már csak emlékeit láthattam. Egy-egy archivált levél, fotók, a szerkesztők anekdotái a teremtő évekről – ez volt nekem akkor az Életünk.

A lap történetének krízispontján kerültem az Életünk közelébe. Ambrus Lajos a Kortárs szerkesztőjévé, Gyurác Ferenc a Vasi Szemle főszerkesztőjévé lett, Fábíán László érkezéséig – rövid időre – az Életünk Szerkesztőségét Pete György főszer-

kesztő, Edit, a szerkesztőség titkárnője s jómagam jelentettük. A megőrizve továbblépni szándéka jellemezte a lapszerkesztést ez idő tájt: a lap szerzőgárdája jórészt a korábbi évekből volt való. Vezető anyagok voltak a folytatásokban közölt munkák (Kemény Katalin *Sztélé nagyanyámnak* című munkája, Pusztai János önéletírása, Kiss Ferenc visszaemlékezései), állandó szerző maradt pl. Határ Győző, Bella István, Monoszló Dezső – egyáltalán azok, akik korábban is az Életünk mellett voltak. Sokan viszont továbbálltak: amint a teljes magyar irodalmi életet, úgy az Életünk szerzőgárdáját is szétzilálták a politikai változások.

Az Életünk története ebben az időszakban, amint a későbbiekben is, mintegy leképezte a magyar irodalom aktuális állapotait: a 90-es évek második fele az irodalom és ezen belül a folyóiratkultúra szerepének újradefiniálásáról szólt. Pete György igyekezett megteremteni a folytonosságot, törekedett a lap korábbi irányainak, szándékainak továbbvitelére. Ezt szolgálták a szerkesztőség rendezvényei (például a Kárpát-medence fiatal íróinak találkozója a Ság hegyen László Noémivel, Kelemen Hunorral, vagy a Magyarok Világszövetségének írótalálkozója Szombathelyen), amelyek azon törekvések mentén szerveződtek, amik az Életünket korábban is meghatározták. Élni és életet adni akart a lap: hozzászólni az alakuló új világhoz, amelynek létrejöttét vitathatatlanul segítette – s amelyben talaját is vesztette kissé, hiszen a 90-es évek újabb irodalma s az újabb irodalom kialakította kánon máshogy definiálta önmagát és az irodalom szerepét: kivonulni látszott a hétköznapi életvilágból, deklarálta „csak irodalom” akart volna lenni.

Ebben a közegben zajlott az Életünk költözése 1997-ben. Bár Ambrus Lajos szombathelyi, önkormányzati bizottsági tagként fogalmazta meg a szerkesztőség közreműködésével a Művészetek Háza tervét, annak megvalósításakor a folyóirat fölöslegesen bizonyult: az intézmény egy, a Vas Megyei Közgyűlés tulajdonában lévő, üresen maradt épületbe költözött a Thököly útra. Valami építőipari cég bérelte a helyiségeket korábban, itt rendezkedett be a szerkesztőség. Volt főszerkesztői iroda (ide került Gazdag Erzsik szekrénye), tördelői szoba (akkortájt főállású tördelő és korrektor is segítette a lap munkáját), szerkesztőségi szoba is főszerkesztő-helyettessel (Fábián László), szerkesztővel (Bokányi Péter) és szerkesztőségi titkárral (Editke).

A Forgó bútorainak többsége ide, a szerkesztőségi szobába került: az ülőgarnitúra korábbi, centrális helyzetét elvesztve a bejárattól balra, mintegy mellékesen: akár azt is jelezve, hogy más már az irodalom és annak az élete. Hogy vannak még szerzők, vendégek, akik jönnek (immár nem „fel”, hanem „be”), meg azt is, hogy a szerzőkkel való személyes kapcsolattartás – s ezen keresztül a szerkesztőségi élet – áttételessé vált: elsősorban a szöveg beszél, szerzője másodlagos (pedig ekkor még nem volt internetkapcsolat, e-mail, ami tovább személytelenítette a lapszerkesztést...). Elvileg használatunkban volt egy előadóterem is, amelyben Pete Gyuri szeretne volna újraéleszteni az egykori Forgó klubot – a Hubay-terem ugyanúgy könyvraktárrá lett már csak, mint a Forgó nagyterme...

TÁRGYAK

Vannak tárgyak, amelyek szétválaszthatatlanul kapcsolódnak össze egykori viselőjükkal, tulajdonosukkal. Az elnyűtt, világosbarna, hosszú ballonkabát például, amire látványként társul a nagybajszú, magas, görnyedt alak, Pete György, aki kezében egy-egy bolti nylontáskával lépdel Szombathelyen, a Szelestey utcában a vasútállomás felé: Budapestre indul, a táskákban könyvek, kéziratok. Egy – immáron irodalomtörténeté lett – korszakról beszél a kabát megidézte kép: a rendszerváltás környéki irodalmi életről, amikor fontos volt a személyes kapcsolattartás szerzők és szerkesztők közt. Így aztán Gyuri – felöltve a kabátot és megtöltve a táskákat – hetente akár többször is megtette a Szombathely–Budapest vonatutat, hogy bemenjen az Írószövetségbe, meglátogasson barátokat, pályatársakat.

Hasonlóképpen történeteket őriz a Forgó szerkesztőségi helyiségében a kanapé és a dohányzóasztal. Bár két hatalmas – és egy kicsi – íróasztal is volt a helyiségben púpozva kéziratokkal, korrektúralapokkal, az igazi szerkesztőségi élet a dohányzóasztal körül zajlott (Gyurit egyszer láttam az íróasztalnál ülve, ingujjban korrektúrát javítva, egyébként általában úton volt – vagy a kanapén ülve beszélgetett a szerkesztőségbe a 90-es évek elején még gyakran betérő vendégekkel.) Az ingujj, s mellé az újabb tárgy: a nyakkendő. Gyurit nagyon ritkán lehetett e nélkül látni, alapvetése volt a hétköznapi, főszerkesztői „munkaruhának”. S nyakkendő mellé társulnak a rendezvények. Pete György híresen jó volt abban, hogy hogyan kell megszólalni egy-egy nyilvános esten vagy beszélgetésen – akár felkészületlenül is... Lendván voltunk 1996-97 tájékán a Magyarok Világszövetsége írótalálkozóján, ahová – úgy tudtuk – egyszerű meghívottként mentünk. Így tehát gyanútlanul ültünk a közönség soraiban, amikor a műsorközlő – számunkra váratlanul – az előadói asztalhoz szólította az Életünk Szerkesztőségének jelenlévő tagjait, hogy mutassák be a lapot. Gyuri csendesen aludt mellettem, a megszólításra felriadt, kiment a mikrofonhoz, beszélt negyed órát – úgy, hogy megszólalását a jelen lévő Pomogáts Béla, az Írószövetség akkori elnöke „szóbeli miniszternek” nevezett – majd visszaült a helyére, s aludt tovább...

Hosszan lehetne sorolni még a helyeket és a tárgyakat, s kapcsolni hozzájuk mindazt, amit Pete György a régió és Szombathely irodalmáért tett, de ez a felsorolás mindenképpen részleges lenne, nem listázható Pete György szombathelyi tevékenysége. Úgy-
hogymindössze a köszönet marad.